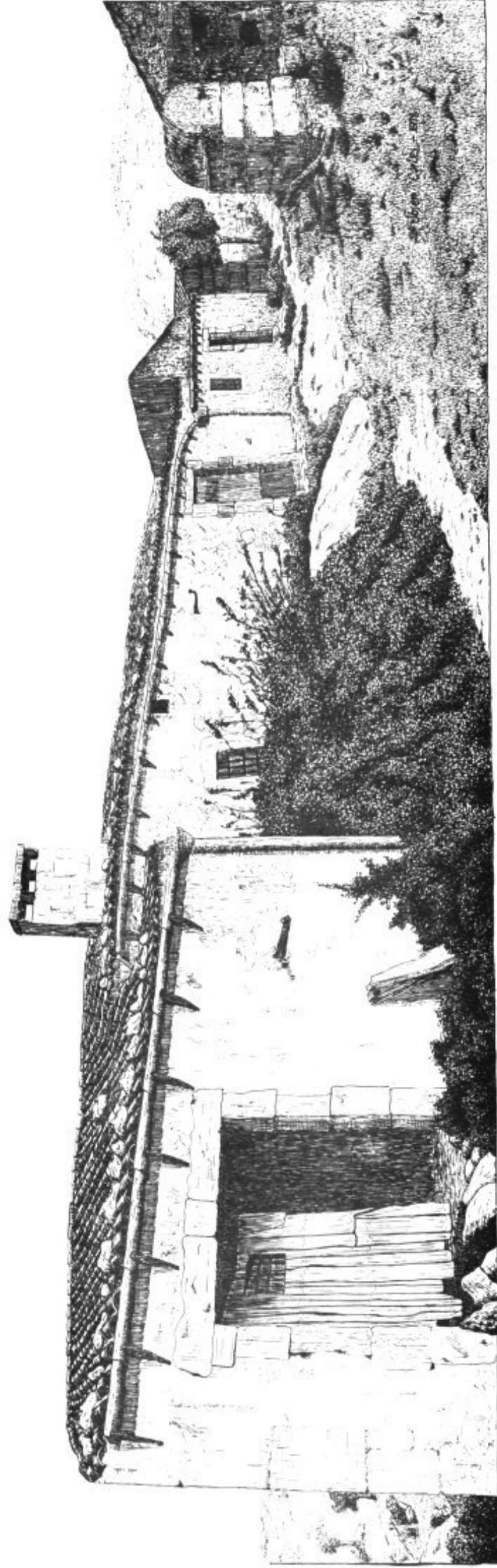

flor de card

SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

OCTUBRE DE 1978

-TENJA-

EDITORIAL

LA NOSTRA LLENGUA A LES ESCOLES

(PREMSA FORANA)

Després de més de dues centúries d'una sistemàtica persecució contra la nostra llengua païral, intensificada aquests quaranta anys darrers, per tal de destruir intencionadament el signe més viu de la nostra personalitat nacional, ara assistim joïsament al seu oficial reconeixament, al ser incorporada solemnement a l'ensenyament a Catalunya pel decret del 23 de Juny, publicat en el B.O.E.

Es arriba l'hora, doncs, de que les autoritats i els organismes representatius de les nostres illes, i a darrera ells tota la part sana de l'opinió baleat, reclamin al poder públic l'extensió a la nostre àrea lingüística de la concessió que conté aquell decret, que vengui a cloure a les illes, com ho ha fet a Catalunya, l'execrable període que inicià el decret de Nova Plana, i que anul·li aquella malaurada deliberació del Consell de Castella que volia que el rei manàs "que en las escuelas de primeras letras y de Gramática no se permitan libros en lengua catalana, escribir ni hablar en ella dentro de las escuelas" ordre que tan sumisament han anat complint, per desgràcia, tants de vasalls venals i tantes institucions docents de llavors ençà i fins als nostres dies.

El primer pas per recobrar la consciència de la nostra personalitat com a poble amb fesomia pròpia ha de sortir de les escoles, cèlula on fins ara s'ha desnaturalitzat la formació cultural i espiritual dels nostres infants. La paraula amorosida apresada en el si de la llar familiar era transformada i capgirada en la ment de les tendres criatures al trobar-se amb aquesta enutjosa dualitat, que produïa en el seu esperit una tal confusió que arrossegaren ja per a sempre més. I així, per a poc, el seu llenguatge es va descarectiritzant i surgeix en ells aquesta lamentable indiferència per les qüestions que afecten a la nostra terra i als seus valors més significats.

Per això cal anar recobrant l'influència que l'escola pot exercir sobre les novelles generacions, fent que aquesta més aviat ajudi a formar ciutadans conscients decidits. I des d'el moment que l'ensenyament de la nostra parla ha estat reconegut a les escoles de Catalunya, no hi ha cap raó perquè aquets reconeixement no pugue ser també aplicat a les nostres illes, on aquella hi es tan viva i actual. Tots a la una hem de fer constata a la petició que ja ha adreçat el Consell General als organismes estatals, proporcionant-li el calor de la nostra adhesió perquè se senti assitit i apoiat pel poble que representa.

I a l'entratant, pertoca a la premsa illenca, a la diària i a la forana, una missió prou important: la de donar ambient i formar opinió a l'entorn de totes aquelles qüestions relacio-

.../...

nades amb la prospera autonomia i amb els consegüents traspasos de serveis que aquella comporti.

Començant per fer que la nostra llengua recobri a les escoles públiques i privades dels territoris balears i pitiusos el lloc que li correspon; denunciant i oposant-se a la burda maniobra de darrera hora de traslladar a escoles peninsulars els mestres insulars ja preparats per ensenyar-la. I combatent amb criteri serè i equànim la campanya insidiosa que falsos mallorquins, emparant-se en una escafida política de campanr, intenta boicotejar les legítimes aspiracions dels pobles de l'arxipièlag, entossuts en rebutjat la catalanitat del nostre origen ètnic i del nostre parlar, a l'atribuir gratuïtament a Catalunya unes imaginàries ambicions imperialistes. Tasca honrosa però ingrata a la que, no obstant, ens hem de lliurar amb il·lusió, conscients de que amb ella contribuïrem a despertar en moltes consciències adormides la noció de la nostra personalitat nacional.

CLASSES SOCIALS I LLENGUATGE

J. VIDAL A.

EL COSTUMISME. I, DE MOSSÓ A CAVALLER

Hi ha dues maneres de fer costumisme: l'habitual, benèvola, idíl·lica i nostàlgica; la més rara, però no insòlita, de la sàtira, dura malentranyada, que sigui con sigui, donarà suport i fins i tot vida a la novel·la del realisme. Si l'odi del poble mallorquí contra la família del ministre Soler ens arriba avui a través d'una literatura que podríem qualificar de sàtira socio-política, la desfermada a l'entorn del matrimoni del púbil de ca N'Olésa amb dona Ignàsia Rosselló, la podem encaixar dins la sàtira costumista: l'afer podia donar tema per un sainet o, si voleu, per una comèdia tan vitenca com la famosa del Burgès gentilhome que va comprendre Molière. Perquè les acusacions que fan de "poll entrant en costura" al notari Rosselló i als seus són ben clares i notables. Vat aquí la primera adreçada contra el canonge i inquisidor don Marc Ignasi Rosselló:

Don Marc diu que és cavaller
i vol veure si ho és gaire,
que per son pare és paraire,
empeltat de taverner,
i per sa mare corder,
dels més pobres que hi havia:
això és sa seva hidalguia,
i per millorar de sangs,
tot lo gonyat en cent anys
heu ha perdut en un dia.

I més envant, rebla el clau denunciant l'error de voler pas-

.../...

.../...

sar d'un estament a l'altre: del de la mossoneria al dels cavallers:

La casa de Rossellons,
amb so robo de n'Aulesa,
pensant augmentar noblesa
ha perdut sa de mossons;
li han tret tots ets racons
amb una granera nova,
pues no falta que li troba
paraires i taveiners,
venedors i corders:
tot gent miserable i pobra.

(Nota: J.M. Bover, a les seves Miscel.lànies, escriu aquests dos versos darrers tal com jo el·se don; però és ben clar que al penúltim li manca una síl·laba per esser correcte, i és provat que l'autor anònim de les dècimes sabia escandir els versos; per la qüestió de rima, és ben probable que el vers últim hagi d'esser "proba" i no "pobra": és a dir amb la metàtesi dialectal pròpia d'un parlar ciutadà de baix nivell social).

Més endavant, hi ha una al·lusió al famós Ferrer Rosselló, que molts d'aquesta família tenen per cap de l'estirp. Diu:

Diu que és dels agraciats
descendent de don Ferrari,
¿i son avi arbitratí?,
qui acompanyava es penjats.
Los empleos tan honrats
derogan molta vilesa;
¿asixò és tenir noblesa?
I per això és que s'avana,
que n'Ignàsia, sa germana,
bé se pot casar amb n'Aulesa.

Al marge d'aquesta dècima hi ha una nota que diu: "Don Ferrer Rosselló consejero del rey don Jaime, a quien acompañó en la conquista. Todos los Rossellones le reconocen por patriarca putativo". Supòs que la nota és d'en Bover, el qual era Rosselló de segon llinatge. Sobre aquest il·lustre ascendent, vegeu el fullet de Ramon Rosselló i Vaquer, Origen de les famílies Rosselló a Felanitx i Santanyí, editorial "Ramón Llull" Felanitx 1970. Caldrà comentar una mica aquestes pretensions rossellonenques de descendir d'un avantpassat il·lustre d'en temps de la Conquesta de Mallorca.

(Altra nota: dir que l'avi del notari Rosselló era "arbitrari" no sé què vol dir ni a quin càrrec es refereix; el reforçament del vers següent "que acompanyava es penjats" s'explica, perquè en altres versos de sàtira ens ha dit que era carceller. Quant al "derogan" dels vers sisè, crec que ha d'esser "denotar" i qui sigui, recitador, segurament, o copista, es deu haver fet un embull amb els dos cultismes, que sonen per l'estil.)

una HISTÒRIA de Sant Llorenç

El poble estira. Qui ho dubte! -hi sol haver lligams afectius i a més, diuen, l'home és animal de costums-. Sovint, pot ser sense voler, ens surt l'inexacte expressió: "estiam a's poble". I dic inexacte perquè crec que això d'estimar és molt relatiu. Vull dir, abans d'estimar és necessari conèixer i... coneixem "vertaderament" al nostre poble?, ¿què en sabem de la seva història?, i de la seva economia?, i dels costums?... Qui més qui manco potser substitueix -a falta d'elements científics- el "coneixament" per la "suposició" més o manco encertada.

Just a punt de sortir al carrer -el llibre ja és a l'impremta- tenim una possible base on fonamentar el coneixament científic (i qui sap si també l'amor) de la nostra vila.

Una obra seriosa, important i transcendent. Ni més ni manco que una "HISTORIA DE SANT LLORENÇ" (Segles XIII, XIV, XV i XVI), quatre-cents anys de la nostra història -que és de suposar algun dia s'allargaran tant per envant com per enrera-.

Seriosa i important perquè bé ho ratifiquen les persones que, d'una manera o altra hi han posat mà:

Ramon Rosselló Vaquer ("de Firella"), n'és l'autor. Felanitxer i encara jove, però ben avesat a la recerca històrica com ho demostren la seva quarantena de treballs, entre els quals destaquen: HISTORIA DE FELANITX, HISTORIA DE PORRERES, HISTORIA DE CAMPOS, HISTORIA DE MANACOR, HISTORIA D'ANDRATX, HISTORIA DE CALVIA, ELS CASTELLANS DE SANTUERI, APORTACIO A L'HISTORIA DE SANTANYI, FELANITX EN EL SEGLE XIII, CAMPOS EN EL SEGLE XIII, PORRERES EN EL SEGLE XIII, MESTRE GUILLEM SAGRERA, CRONICO DE FELANITX SEGLE XIV i SEGLE XV...

Antoni Riera Melis ("Xaret"), llorençí, Dr. en Història, professor de l'Universitat de Barcelona, és qui en fa el preòleg.

i Josep Cortés Servera ("Mosca"), llorençí, cap de redacció de "Flor de Card" és qui hi fa les il·lustracions amb els seus característics dibuixos.

I també potser transcendent pel que s'ha dit al principi.

Però no tot pot ésser tan bell, l'obra, aquesta Història, també té els seus problemes: diners.

Encara, amb certesa, no és gaire clar "qui" la patrocina, qui paga l'edició. El pressupost puja a unes cent mil pessetes, d'en sortiran?. Qui o quins seràn els magnànims patrocina-dors?

DISTRIBUIDOR OFICIAL

ELECTRODOMESTICS

I

FONTANERIA

ORDINAS - FEBRER

Major, 22 - T. 569100

Separació de Manacor i St. Llorenç

Els pobles sempre han lluitat per llur independència o autonomia de les metropolis i sempre que s'ha intentat adquirir la llibertat s'han produït les inevitables topades entre les matrius, que posen tota casta d'impediments i obstacles, i les segregacions, demanant més del que és raonable. És molt humà una i altra cosa.

A l'Arxiu del Regne de Mallorca, deposit de l'Audiència, caixa XXXV, es troba l'expedient 2262. Es tracta del plet que alguns habitants de Sant Llorenç tengueren quantre la vila de Manacor per a intentar separar els seus termes. Vegem les dades més interessants d'aquest primer intent independista que no tendria èxit fins dos segles més tard.

El 31 de març de 1612 el Lloctinent General, Carles Coloma, escriu al lloc de batle de Manacor a Sant Llorenç, Jaume Sart, dient-li haver sabut que amparant-se en la separació eclesiàstica efectuada pel Bisbe de les esglésies de Manacor i Sant Llorenç ara els habitants d'aquest darrer lloc intenten separar-se també en el terreny temporal. A fi d'evitar breques i aconseguir que les coses es fassin legalment li ordena que sino vol pagar una multa de 200 lliures reunesqui els veïns per a que posant-se d'acord anomenin a una persona que se'n cuidi de l'afer.

Onze dies després s'havia celebrat l'assemblea amb assistència de l'esmentat tinent de batle, el jurat Miquel Pont, en Joan Bosch, Rafel Amer, Pere Sureda, mestre Antoni Blanquer, Jaume Calmes major, Jeroni Sureda, Miquel Garriga, Bartomeu Sardà, Andreu Jaume, Joan Gomila (fill) de Pere, Sebastià Hugueta, Jeroni Massanet, Sebastià Ferrer (fill) de Antoni, Llorenç Bosch (tingent de capità), Joan Blanquer (fill) de Joan, mon Cardell. Acordaren per unanimitat donar plens poders a en Joan Bosch de la Blancueta.

Foren testimonis d'aquesta acta, aixecada pel notari Nicolau Gili d'Artà, el sart llorenç Joan Morey, en Jaume Jordà d'Artà i el notari Pere Sureda.

Dia 13 el plenipotenciari es presentà al Lloctinent i Capità General per a mostrar-li els seus documents. El mateix dia la màxima autoritat de l'illa escriu al batle de Manacor ordenant-li que baix multa de 200 lliures es presentin abans de tres dies a la Reial Audiència.

Fins dia 2 de maig el batle no dona senyals de vida i tres dies més tard el jurat Jaume Fullana, comissionat per Manacor, respon que no es poden separar perquè sempre han estat junts i que la separació religiosa ha causat "danys y inconvenients contra los pobres miserables que admira y espanta".

Dia 7 en Joan Bosch anomena representant seu a Guillen Colomer, pare de Mallorca. Per la seva banda dos dies després "congregats en la casa alta de la Universitat de Manacor" s'otorgà permís a en Fullana per a que ell també pugui anomenar procurador seu a Ciutat a qui millor li sembli; estria el notari Rafel Baró otorgant-li el salari de sis lliures.

Els motius que alegaren els llorençins per a aconseguir la separació foren aquests: 1, que junt a l'església havia quasi 40 cases; 2, que dins el terme de la seva parroquia es comptaven 70 possessions; 3, que el seu districte tenia lleugua i mitja d'ample i quasi 3 de diàmetre; 4, que els seus habitants son rics i honrats; 5, que des de alguns punts del seu terme a la villa hi ha més de dues lleugues i mitja; 6 i 7, que degut a les nombroses cales de la seva marina estan en perill constant de moros i que quan desembarquen no poden fer res fins que arriben instruccions de Manacor; 8 i 10, que per a qualsevol afer han d'anar a la vila i que quan arriben allà es troben que o bé han fet tard o bé el negoci s'ha suspès; 11, que la separació no perjudicarà a Manacor, puix els manacorins son abastament per a tenir ajuntament propi i els llorençins també; 12, que el Bisbe creà parroquia a Sant Llorenç per la dificultat que els capellans de Manacor tenien en anar al seu llogaret a administrar els sacraments; 13, que el mateix passa amb el capità, batle, etc.; 14, que si es constituïen en ajuntament molta gent aniria a viure allà, puix havia moltes garigues que es podrien llaurar; 15, que per aquestes o semblants raons ja s'havien separat molts d'antics llogarets de les seves matrius: Sant Joan de Sineu, Campanet, Bunyola, Censelles... (1); i 16, que beneficià al Reial Patrimoni el que les viles vagin augmentant.

Posteriorment en Guillen Colomer presenta uns agravis complementaris als anteriors, puix diu que els manacorins fan pagar impostos inclús en els pobres de Sant Llorenç i que com moltes vegades no poden pagar ha d'anar un oficial des de la vi

Ia i que per la seva feina i dietes cobra més que no és l'import de la deuta; afa-
geix que quan hi ha molta misèria l'ajuntament de Manacor reparteix blat o pa als
pobres i que els de Sant Llorenç per poder anar a cercar-lo han de perdre el jornal
i que el que guanyen per una banda el perden per l'altra.

Els tres d'agost els manacorins reponen que des de que hi ha memoria Manacor ha
estat la capital, que Sant Llorenç no més està a una llegua; que en el llogaret hi
ha tinent de capità i tinent de batlle que solucionen els problemes en cas d'invasió
de moros; que el camí es pla i bó de recórrer; que malgrat haver moltes possessions
casi totes son de persones externes al llogaret, puix no més hi havia vint-i-cinc de
llorencins i encara de les més petites; que d'aquestes 25 propietaris n'hi ha onze
que estan cuantra la separació: Bartomeu Melis, Rafel Amer de las Puntas, Bartomeu
Mescuida, Nadal Domenge, Salvador Bipimelis, Llorens Amer, Joan Fullana "Cauls", Bar-
tomeu Binimelis, Andreu Martí, Jordi Sureda i Jaume Nadal i que entre aquests es com-
ten alguns dels més importants, puix els "separatistes" son els de menys importancia
Andreu Mescuida, Guillem Sureda, Miquel Soler, Sebastià Huguet, Miquel Garriga, Antoni
Sart, Jaume Sart major, Jaume Sart menor, Matheu Martí, Guillem Febrer, Jeroni Massa
net, Miquel Pont, Antoni Pont menor, Pere Pont, Joan Bosch, Pere Sureda i Jeroni Su-
reda (2); que entre tots els pobladors de Sant Llorenç sols poden reunir 107 homes
d'armes i que d'aquests 43 estan en quantre del projecte mentres que a Manacor, sen-
se comptar els llorencins, havia més de 1300 homes en edat militar (dels 16 als 60 a-
nys); que essent els pobres de Manacor molts més que els de Sant Llorenç des de que
el Bisbe separà les esglésies els manacorins pateixen fam a causa de la disminució
de les entrades del rector i si també es separa administrativament tampoc els podrà
ajudar l'ajuntament manacorí; i, finalment, que Sant Llorenç es malsà, puix hi hauna
font anomenada "de mal any" que de vegades causa la mort de tots els que no se'n van

El plet continuava i es presentaren els testimonis favorables a Sant Llorenç; fo-
ren un home natural de Deià, set d'Artà deu del llogaret i set de Manacor. En Jaume
Galmés i en Pere Sureda, de Sant Llorenç afegeixen que com el seu terme no està cri-
git en vila no poden tenir mercat i per això han d'anar a Manacor els diumenges per
a comprar menjar i que en tornar de vegades troben el torrent tant crescut que han d'
esperar per a poder passar a l'altra banda o bé el referit Sureda o en Jaume Bosch
els han d'ajudar amb els seus cavalls i, mentres, estan els seus fills "morintse de
fam".

Els testimonis per part de Manacor foren 18, d'aquests n'hi havia 10 de manaco-
rins i vuit de llorencins; aquests darrers diqueren el següent: Miquel Gomila que
molts dels que abans eran favorables a la separació s'han tornat enrera, n'Andreu
Martí que ell té un rafal i l'abandonà per causa de la malsanitat i que va estar a
punt d'enderrocar les cases per por de que un dia els seus fills volguessen viure
allà; en Llorens Amer que "solament hi ha tres o quatre qui consenten en la divisió"
Bartomeu Melis de Son Compte Nou que feia "onze o dotze anys que noy havia qui ente-
rràs los morts per que totom fugia y sen anava" per causa de la font.

Atenent a tot això es va decidir deixar les coses tal com estaven abans, però no
era tan senzilla la cosa; l'any 1628 encara es pagaren dos sous "per quitar el pro-
ces dels habitants de Sant Llorenç" (3) i exactament dos segles més tard aquest es
reproduia i després de setanta anys més de pledejar constantment es lograva la tan
suspirada segregació.

JOSEP SEGURA I SALADO

(Del Setmanari MANACOR)

(1).- Sobre la separació de Deià de Valldemossa vegeu el meu treball "Deià en el
Segle XVI".

(2).- Dels anomenats en primer lloc sols en Rafel Amer assistí a la reunió de l'
abril; dels altres no més anaren vuit. Es probable que n'Amer s'oposés a la sepa-
ració perquè ell tenia demanat a l'Universitat o Ajuntament manacorí que es fes
una fortalesa a la Punta del seu nom per a protegir la seva finca i cregués que
es creava Universitat a Sant Llorenç aquesta no tengués medis per a edificar-la.

(3).- Arxiu Municipal de Manacor, Polisses de 1628 - 1629, f. primer.

Francisco Umbert Perelló

CA'N XESC

Reparaciones Eléctricas del Automóvil

c/. Clevel, 20 — Teléf. 56 90 67

SAN LORENZO (MALLORCA)

LA EQUITATIVA

assegurances

ALFA

màquines de cosir

BERNAT POLIT

Cardassar, 17

CARTES

Sr. Director,

Adjunt li trametem una carta oberta dirigida al Sr Lluís Ripoll amb el prec de que, si li queda un racó buit l'afiqui entre les planes de la seva publicació. Gràcies.

Sr. Lluís Ripoll,

Hem vist, suposam que com molta altra gent, que la Caixa de Pensions regalava un llibre sobre les Illes Balears del que vostè n'és l'autor. La idea ens ha semblat molt bé puix creim que tot el que sigui donar a conèixer un poc més les nostres terres és una passa endavant de cap a fer prendre consciència de país. A més, el fet d'encarregar-li el llibre presuposava una certa garantia de serietat, tot i sabent que ha dedicat la seva vida a la divulgació dels nostres costums, geografia, cuina, ...

Lògicament, tan aviat com hem pogut aglapir el llibre ens hem apressat a cercar el comentari que fa del nostre poble i, al llegir-lo, ens ha caigut l'ànima als peus, puix està ple d'incorreccions.

La primera es troba al mateix nom: Cardassar no procedeix de l'abundància de cards a les foranes, com vostè diu, sino de cardasses i per tant no s'escriu amb "E" -Cardassar, si no "A" -Cardassar-.

Després de dedicar a la Mare de Déu Trobada la meitat del paràgraf que dedica a tot el poble -no és que trobem que no sigui prou important per dedicar-l'hi, però també hagués pogut anomenar, anc que fos només de passada, els brodats, la indústria que, sens dubte, ocupa més treballadors del poble- continuua amb la vegetació i diu que els puigs de les foranes estan coberts de garballons. Potser que per "s'Esquerda" o per ses "Muntanyes de Calicant" n'hi haguí qualcun d'aperduat, però d'això fins a arribar a cobrir-les... Ja que pegava de verdesca fora estat millor parlar dels ametlers, que aquests sí que és ver que cobreixen la major part del terme.

I per acabar es compateix del poble perquè no té sortida a la mar. ¡Per l'amor de Déu, Sr. Ripoll! ¿Com pot afirmar que Sant Llorenç no té sortida a la mar? ¡Si quasi tota la platja de Cala Millor -Son Moro- està dins el nostre terme! ¡I Sa Coma! ¡I S'Illot! ¡Si probablement som dels que tenen més places hoteleres de "las tierras del garballó", com vostè diu! ¿I això és no tenir turisme?

Bé, Sr. Ripoll, ja està bé de queixar-se, que tammateix ja no hi ha res que fer. Només una cosa, quan torni fer un altre llibre dirigit a les classes populars -i aquest ho era ja que per conseguir-lo sols haviem de dur mil durets a la llibreta de "la Caixa"- per favor no faci una redacció apressurada que els que no tenen gaire costum de comprar llibres també tenen dret a estar ben informats.

Ben cordialment,

La Junta Directiva del Club Card

Diada de revisió de l'ESPLAI

Sembla que, en vista dels resultats i de les investigacions i tenint en compte el modern concepte d'"aprenentatge", ens hem de desenganyar i hem d'afermar la creença que no és l'educació institucionalitzada (escola) l'únic factor educatiu, ni tan sols el més important. Això vol dir que "tot" educa. Per això, té escassa importància dins l'aprenentatge aprendre's de memòria unes lliçons que, si manca l'interès, s'oblidaran ràpidament. "Aprenentatge és un procés d'interacció entre l'individu i l'àmbit vital que l'envolta".

Si consideram que la manera de ser d'un individu depèn molt del medi on s'ha desenvolupat, heus aquí que se'ns descobreix la necessitat de crear un ambient ric, on el nin tengui a l'abast un ampli horitzó de possibilitats.

Tot això surt arran de la passada Diada de Revisió de l'Esplai, el 15 d'Octubre, a l'Ermita de Llubí. Les paraules anteriors lliguen perfectament amb les conclusions que es varen obtenir després del treball de grup, a la posada en comú (cadascú, és clar, destacarà de les conclusions un determinat aspecte).

La finalitat de la Diada de Revisió de l'Esplai era, seguint amb l'esperit d'intercanvi d'opinions i d'experiències i de cooperació que ja es va manifestar amb la creació de la federació de Grups d'Esplai de Mallorca, confrontar vivències i plantejar-nos obertament per què i com treballam dins l'esplai i amb quins problemes més freqüents ens trobam.

Els dos primers paràgrafs contesten el problema del per què treballam dins l'esplai. Es, bàsicament, la necessitat de donar una alternativa al tipus d'esplai de la societat actual, la necessitat d'omplir un buit (l'educació del "temps lliure"), de qüestionar la televisió com a únic mitjà d'esplai per als infants.

Com treballam dins l'esplai? D'un temps ençà, els Grups d'Esplai de Mallorca han portat a terme l'educació del temps lliure mitjançant el mètode dels Centres d'Interès, amb una diversificació d'activitats que comprèn essencialment l'expressió plàstica, corporal i musical, la dansa, els jocs, la natura, les festes i vetllades.

Els problemes amb els quals ens trobam són molt diferents, des dels problemes d'ordre personal fins als problemes de tipus social.

Els valors que hom creu que s'han de comunicar als allots són la creativitat i la llibertat, mitjançant una feina individual i en grup, per tal d'arribar a la comunicació.

ES RACÓ DE SA PADRINA

Saps que és de mala s'amor
i s'amor saps que és de mala;
perquè quan puig per s'escala
m'atur a cada escaló.

Una oliveta morada
n'és molt forta de color,
Juan, tu m'hi tens s'amor
lo mateix d'engrillonada.

L'aufabeguera i tot
ha perduda sa verdor,
d'ençà que vós, bona amor,
no n'heu collit cap brot.

Ses branques d'una olivera
totes miren an el cel,
ja diràs an En Miquel
que en voler-me ja som seva.

Si tenen devoció an es sant allà on és el van a veure.

Val més dos dits de front que vuit pams d'alçada.

Qui de Déu fuig debades corr.

N'hi ha que neixen amb estrella i altres estrellats.

Val més enginy que força.

PARLEM DE POESIA

J. rosselló

En Tomàs Aguiló i Fortesa (1812-1884) va néixer a Palma; i el podem considerar el patriarca de la nostra Reinaxença.

La poesia de Tomàs Aguiló presenta dos caires. D'una banda tenim una sèrie de balades escrites dins una tònica de grandiositat i de misteri... D'altre cantó va escriure unes poesies de to popular, escrites en llenguatge planer, prou graciós i expressiu, que revelen un considerable sentit de l'humor.

El llenguatge de Tomàs Aguiló és fluid, no resulta gens forçat i té una certa elegància.

(Resumit de "La Literatura moderna a Les Balears" de Josep Mª Llompart; capítol II, plana 22)

A UN VEI ENAMORAT

Amb trenta anys de casat, ¿no estàs ben tou?
De dues dones viudo, ¿i no en tens prou?
Tu saps que basta un pic pagar s'alou,
¿i rompre encara vols un altre jou?

Ai, malanat!, que et tires dins un pou
per pujar d'ase vei a ximple bou.
"Arri", et diu sa passió que tant te mou,
i un dit tan sols de seny te deia: "ou".

Disguts i penes coirès arreu;
tu rius, per ara, i prompte et sabrà greu
haver-te fet esclau per tan poc preu.

Sa creu d'es morts, no vulgues altra creu;
que tenint ja cobert es cap de neu,
lo manco dins sa fossa hi tens un peu.

POESIES FANTASTIQUES, Nº II

(1)

Aqueixes flors, aquest do
d'una mà que no conec,
no crec que sia, no ho crec,
emblema d'una passió;
perquè si ho fos... però no,
estic cert que no és així,
que si amor volguessen dir
ses mateixes flors serien;
però aquestes no vendrien
de ses seves mans a mi.

(2)

Així mateix les estim,
les guardaré així mateix.
¿Qui serà que una flor deix
quan tan poques en tenim?
Però jo, que fil molt prim,
si quan veig aquesta flor
em mir després es meu cor,
trobo, hermosa, que no diu
una flor que sempre viu
amb un cor que sempre mor.

(3)

D'un cor que no du delit,
que es batega tot solet,
bé es pot dir que és mort de fred,
i està enterrat dins es pit.
I si això d'es meu han dit,
no estrany que sa seva sort
li ofresca per conhort
floretes que es vent no esfuia,
que s'aigo d'es plors remuia,
i en fa coronas la Mort.

EPIGRAMES

Em veis tan magre i tan sec,
més pobre que un frare llec,
i quan vos deman p'es bec,
¿em deis si bec o no bec?
De poc o de molt de preu,
¿qui és aquell que vi no beu?
Però a veure si mai m'heu
vist que escorxàs es meu meu.

Si no arriba a penitent,
i per cada manament
que romp En Mateu Fideu
u de deute amb Déu contreu,
quan vinga es darrer moment
bé podrà exclamar la gent:
Ja ha mester bon jubileu
En Mateu que a Déu deu deu.

LUZ Y TAQUIGRAFOS

Hablar de los ayuntamientos , ahora, es algo que ya esta pasado de moda, la mayoría de los ciudadanos saben (o deberían saberlo) que es lo que ha ocurrido durante cuarenta y pico de años, la mayoría de los ciudadanos han visto como los ayuntamientos se convertían en coto cerrado de unos pocos, dando la impresión de cementerios abandonados. Pero de quién es la culpa : de esos pocos que durante tantos años han estado haciendo y de sabiendo o, de nosotros, los ciudadanos ? Pienso que podemos repartirnosla al cincuenta por ciento; los primeros por crear unos ayuntamientos completamente opacos; los segundos por no exigirlos transparentes. De esta manera, se han hecho urbanizaciones ilegales, se ha construido en zonas verdes, se ha estado fado a comunidades, y todo, por la desidia de nosotros los ciudadanos, (los lamentos vienen después).

Hoy, casi año y medio después de las elecciones generales sigue habiendo esta desidia por parte de los ciudadanos, nadie, o casi nadie quiere saber nada. A quién le preocupa que se construya una gasolinera en un plaza publica, si no se la hacen a dos palmos del portal de su casa, o que se abran calles sin la anchura debida; no importa ya se preocupará ~~es~~ afectado, esto no va con nosotros ya reclamaremos luego cuando nos cruzemos y no podamos pasar porque es demasiado estrecha para dos coches. O cuando nos cobren unos nuevos impuestos y no sepamos el porqué.

Se me podrá decir que quién no se ha enterado es porque no ha querido pues, los acuerdos se exponen en el ayuntamiento, es verdad eso, pero lo estan en horas laborables para el ciudadano, en horas de descanso el ayuntamiento esta cerrado/. No seria mejor poner los acuerdos en lugares centricos plazas, cafes etc. O, también en estos ayuntamiento donde no hay medios de comunicación propios, enviar copia multicopiada a todas las cabezas de familia; creo que de esta manera nadie podria alegar de sininformación.

Ya se esta preparando el referendum constitucional y, también las elecciones municipales y a nadie parece preocuparle que el ayuntamiento, nuestro ayuntamiento, siga estando controlado y manejado por un grupo de personas que no van a cambiar nada, y no van cambiar nada porque cambiar sería ir en contra de sus propios intereses. Mientras tanto seguiremos teniendo un ayuntamiento sin luz ni taquígrafos, (luego vendrán los lamentos)

Ignacio Umbert , del P.S.O.E.

A. servera

LA VIDA

Suau música dolça
dins la matinada.

Perfum meravellós
quan l'aïba trenca.

Somnis d'un infant fantasiós,
somriure d'una cara palida.

El despertar alegre d'els ocells,
la mirada trista d'un enamorat
un correr apressurat dins la tranquil·litat

Un crit de por dins la nit
gemec d'una cara rosa
el cantar horrible d'els corps
el ploràr desesperat d'una criatura
una correguda desesperada
la mirada vengativa de l'odi.

La vida, còses bones,
moments no tan bons,
impresions dolentes, horroroses,
desig de lluitar,
desig de morir,
desig de volar,
desig de ofegar-te,
desig de viure,
desig d'acabar,
desig de cridar,
desig de callar,
desig de desitjar.

La vida.

EL CRIT

Es sentí un crit ofegat,
dins la foscor de la nit
que caigué dins el buit.

Era el crit d'una ànima desesperada
que ningú no volgué escoltar;
era un crit ofegat
que ningú no va voler escoltar
que ningú no volia sentir.

¿ Quants crits desesperats,
és perdran dins el buit
de la nit, sense que ningú
vulgui escoltar, ni sentir?

Un enigma misteriós es perdé,
perquè les orelles de tots
estaven closes.

Una nit estel.lada es sentir
un crit d'esperança,
i tots obriren les finestres
per escoltar-lo millor,
les orelles de tots eran obertes.

¿No serà que els crits
que demanen ajuda
els acaben d'ofegar,
i els crits d'esperança els deixan volar?
quan en realitat un crit d'esperança,
pot volar per ell mateix
dins una nit estel.lada.

COOPERATIVA

m. girart

El 25 de setembre, a les 10 del vespre ens reunirem els socis de la Cooperativa davant un plat de freixura en el bar de Ca'n Neula per celebrar el primer aniversari de la Cooperativa a Sant Llorenç i fer-nos la pregunta ¿On som?. Ens acompanyaren el President de Mallorca, Alemany i el Gerent Dueñas a més de l'encarregat de l'ametla ...

El balanç realitzat fou positiu. Aleshores compta amb 46 socis amb un volum de moviment global de 46.000 Qgs. Una bona funció complida ha estat el control de preus. Tots els pagesos han pogut vendre l'ametla un poquet més cara i els marges comercials han tornat una mica més petits.

L'ordre del dia fou:

- 1) Nombrament dels encarregats del magatzem i compra de l'ametla. De la venda de productes de magatzem seguirà ocupant-se En Miquel Font. De la compra de les ametles En Francesc Tous
- 2) Donar a conèixer les darreres normes acordades en el Darrer Consell General sobre la campanya actual de l'ametla. Per auto-finançar-se, la Cooperativa precisaria formar una secció especial de socis de 1ª -anomenada Apa- que deixassen 25 ptes. Qg. a fons sense interès. Als que no interessàs és ser socis d'Apa, poden vendre les ametles igual emperò no rebràn retorns cooperatius.
- 3) Elecció del President i del 50% dels vocals integrats a la Comissió Local. Per haver-se allargat massa la vetlada s'acordà que fos aquest el primer punt de la pròxima reunió. Queda manifestat d'una manera oficiosa -però no oficial- el cessament del President Mateu Girart i dos membres a elegir dels quatre vocals, donant d'aquesta manera lloc a gent nova i amb ganes de participació.

Lo que queda bastant clar és que els socis volem la Cooperativa, però no volem que condicioni als socis. No voldriem que la Cooperativa es convertís en un comerciant més, però sí que vetlès pels interessos dels socis.

II TROBADA DE BALL MALLORQUÍ

Des que van venir els turistes, els mallorquins roman-
gueren bocabadats i, en un tres i no res, mudaren llurs cos-
tums. S'obria davant ells una etapa de possible prosperi-
tat econòmica després de segles de decadència, provincianis-
me, mediocritat, crisi i fam. I els mallorquins deixaren el
camp i anaren a la vorera de mar. Quin mudament! I en la
seva apressada fugida, els mallorquins oblidaren llurs can-
çons i llurs balls, que abans havien estat una cosa tan se-
va.

Tanmateix, aviat sorgiren grups de gent fidel a si ma-
teixa, guardadora d'uns costums que volia conservar, per tal
com eren l'entranya mateixa de la seva personalitat i de la
seva identitat com a poble.

Aquests grups han tornat escampar per tota la geografi-
a de Mallorca aquests cants i balls i van acudir a Felanitx
el 16 d'octubre de l'any passat, per tal de trobar-se tots
junts i compartir unes hores. Enguany, s'ha donat continuï-
tata aquella primera Trobada. Pollença acollí el 12 d'octu-
bre els grups de balladors i cantadors de Mallorca, convi-
dats per l'Esbart Pollencí. Hi participaren: L'Esbart Po-
llencí, grup organitzador i patrocinador, Aires Gabellins
de Capdepera, Grup Card en Festa de Sant Llorenç, Aires So-
llerics, Revetlla d'Inca, S'Estol des Gericó de Felanitx,
Rondalla des Pla de Petra, Estol del Cocó de Lloseta, Artà
Balla i Canta, Associació de Veïns de Muro i l'Agrupació de
Dances del Tele-club de Sant Joan.

Aquesta Trobada va tenir de positiu el fet que va es-
ser una "mostra" de les diferents maneres de ballar. El ball
de la Muntanya és molt mogut i molt forçat, amb grans movi-
ments de braços. El ball del Pla és d'estil més fi i pau-
sat; aquí hi hem d'incloure la manera de ballar de Sant Llo-
renç. Com diu Mossèn Salvador Galmés quan fa referència a
la revetllade Sant Joan, a sa contarella "Flor de Card", les
dones enrevoltaven com una baldufa. Es una definició de la
manera de ballar a la nostra contrada. Altres grups, però,
es dediquen més a fer actuacions de cara al turisme i, de
vegades, hom cau en la temptació de fer els balls una mica
més espectaculars i aparatoses, per tal de fer amollar al
públic un ràpid i massa prompte picament de mans.

E. J. Lull   b. mossanet

CONFERÈNCIA

El Centre d'Esplai va iniciar amb la del dia 20 d'oc-
tubre el seu cicle de xerrades per al curs 78-79, a les
quals convida a tots els interessats.

Ramon Bassa i Jaume Albertí parlaren d'ESCOLA I POBLE,
referint-se a qüestions com: nombre de nins per aula, arre-
lament de l'escola en el medi, la llengua materna a l'esco-
la, condicionament del mestre pels programes oficials.

COLLABORACIÓ

g. soler

En San Lorenzo no hay agrupación comuñista. El quince de Junio, 14 veciños de nuestro pueblo, confiaron en la política de mi Partido y dieron su voto. Naturalmente no los conozca a todos, pero algunos de ellos esperan mi visita al pueblo para contarme, para informarme, para exigirme que de publicidad a algunas noticias que ellos consideran de interés general, a veces sencillamente para hacerme preguntas cargadas de lógica y de realismo pero que yo no puedo la mayoría de ocasiones, responder con la debida exactitud.

Aprovecho una vez más, para agradecer a la directiva de Flor de Card, la buena acogida que da a mis pequeñas colaboraciones ya que son la única voz escrita del Partido Comunista de las Islas Baleares (PCIB) que llega a San Lorenzo.

Hoy, me limitaré en convertirme en portavoz de estas personas, que preocupadas como yo de los problemas del municipio desean respuesta a tantas incógnitas.

1ª El ayuntamiento de San Lorenzo obtiene préstamos de la Diputación con relativa facilidad, ya que cuenta con un diputado provincial entre los miembros de su consistorio, miel sobre hojuelas, no nos vamos a cuejar de esto, si acaso preocuparnos por la situación de desventaja en que se encuentran otros pueblos, que no cuentan con la colaboración de un diputado, entendemos que el dinero debe concederse con otros criterios que no sean los de mera influencia en los altos organismos, y si nos alegramos de que se puedan hacer mejoras con estos préstamos, al mismo tiempo sugerimos al ayuntamiento que ponga a subasta las obras que deben hacerse, y por otra parte que se consulte con el pueblo el orden de prioridades, ¿verdad que muchos pensarían que es más importante y prioritario arreglar las escuelas y las viviendas de los maestros que empazar por la iglesia de Son Carrió.

2ª Tenemos un surtidor, del que el pueblo puede estar ufano, mejor es tener un surtidor de gasolina que ninguno, pero ya que se instalaba ¿no podían haberlo hecho por entero y para todas las necesidades?. Los que gastan super, están servidos los que gastan normal continúan en la estacada, los que manejan tractores ya no tienen preocupación por la gasolina, los que conducen camión tan "fotuts" como siempre.

Y hablando de gasolina, ¿a quién se consultó la ubicación del surtidor?, yo creo que si se lo hubieran preguntado a nuestros "señores" del ayuntamiento, nadie lo hubiera cuerido frente a su casa, y sin embargo esta frente a la casa de un vecino que para mí merece la misma consideración. Y para colmo de desdichas SANLLORENCINAS ¿por qué se lleva la concesión gente que no es del pueblo? es que nadie la había pedido, es que no quedan llorencins?.

A veces pensamos que no solamente no quedan llorencins, si no que el mismo término de San Llorenç ha desaparecido o se ha vendido. Veo posters del Delfinarium que dicen Manacor Porto-Cristo y sin embargo el Delfinarium queda en los límites de San Lorenzo si los planos y los mapas no han cambiado, que todo podría ser, ya que cuarenta años de hacer y deshacer a placer, pueden acabar con la misma geografía de un país.

Y hablando de geografía, en el torrente de "Na Basina" recuerdo un recodo donde los chicos de mi edad jugábamos, servía para recoger en momentos de abundancia de agua sobrante que ahora pone en peligro las calles cercanas y que arrastró a un tractor, hace poco tiempo. Este recodo o cuña ha desaparecido, se ha convertido en tierra firme y un vecino ha montado sobre este terreno su negocio, ¿a quién ha comprado el solar? quien le dio permiso para enderezar el torrente?.

LAS ELECCIONES MUNICIPALES PUEDEN RESOLVER ESTAS Y MUCHAS MAS INCOGNITAS PUEDEN ACLARAR LOS MISTERIOS DEL AYUNTAMIENTO PUEDEN CONVERTIR SUS PAREDES; EN PAREDES TRANSPARENTES; DONDE TODO PUEDA SABERSE Y CONOCERSE;

EL AYUNTAMIENTO DEBE ESTAR AL SERVICIO DEL PUEBLO; NO AL REVÉS= VOTAD A PARTIDOS QUE SE PREOCUPEN POR EL PUEBLO; Y POR EL BIEN DEL PUEBLO

el bluff de UCD

El pasado día siete de Octubre, casi toda la prensa nacional daba a conocer un documento (¿ secreto ?), elaborado por el comité político de la U.C.D. y, en el cuál tildaba a la Unión General de Trabajadores (U.G.T.) de ser simplemente un bluff; tal afirmación viniendo de la U.C.D. casi no nos sorprende nada, sino, todo lo contrario, ya que con bastante anterioridad esperabamos estos ataques; pero si nos ha sorprendido la forma en como lo han hecho; pensamos que es tener muy poca imaginación tildar de bluff a una central sindical que lleva casi cien años de lucha obrera y que cuenta con más de dos millones de afiliados.

Sinceramente no creemos que la U.C.D. pueda decir lo mismo porque hasta el momento no ha hecho absolutamente nada (y no creemos que quiera hacer algo) por la causa obrera en este es caso año y medio que lleva de vida, vida, por otra parte que no creemos que sea muy larga a tenor de las luchas familiares (ideológicas) que existen en el seno de la U.C.D.; luchas que si fueran para sacar al país de la profunda crisis en que se encuentra aún tendria un pase; pero es que, sus luchas, son luchas por el poder; unas luchas que ya vienen de antiguo y sino que lo digan sus antepasados los de Alianza Popular con los que estuvieron forjeando durante estos ultimos años para a rrebatárles el poder que ahora ostentan y se agarran como los pulpos.

Seguramente habrán pensado que nos harian coger complejo de inferioridad con tales afirmaciones; pero se han equivocado de cabo a rabo, porque la U.G.T. no va jugar con las cartas marcadas de la U.C.D. como quizá jueguen otras centrales sin dicales, la U.G.T. no necesita del enchufe del gobierno para ser la central sindical más fuerte del país; nos basta con decir la verdad, solo la verdad, descubrir los manejos del gran capital y de su representante la U.C.D. para que la clase trabajadora sepa quienes son sus verdaderos representantes, conee llo se demostrará que el unico bluff que hay en ~~el~~ país es ,y que a nadie le quepa la menor duda, la U.C.D.

P.S. El ultimo congreso de la U.C.D. es una prueba palpable de lo mas arriba manifestado, sus luchas IDEOLOGICAS fueron el pan nuestro de cada dia y, mientras tanto el país que se vaya a pique , que Dios nos coja confesados.

El comité local de la U.G.T.

Agrupació de Sant Llorenç

EL TEMPS**f. umbert**

PLUJA Els dies 1, 18, 19 i 20. Entre tots: 130 Ltrs. per m3.

BORRASCA de 1002 mb. els dies 18, 19 i 20. Pluja de 116 Ltrs.

El vent féu bastant de mal: tomà arbres, uralites, antenes de Televisió, ... El del Nord (Tramuntana) arribà a velocitats probablement superiors als 100 Qms/h.

TEMPESTES Sòlament el dia primer hi va haver quealque cosa.

VENT En diverses direccions, dominant els de Llevant.

LA NIT MÉS FREDA El dia 31, amb 10°C.

EL DIA MÉS CALORÓS El dia 5, amb 25 °C.

El mes acaba amb un anticicló de 1027 mb i amb un recorregut del vent de devers 2.500 Qms. aproximadament.

BATEC

- 2.- S'ha celebrat un funeral pel Papa.
- 9.- Han començat ses obres de s'adob i reforma des "tauladò" o porxet de sa Plaça.
- 10.- Horabaixando ha vingut una furgoneta de sa Seguretat Social per si la gent volia donar sang.
- 16.- Ha sortit fum blanc des Vaticà; "habemus Papam", un cardenal polonès que ningú esperava, té 58 anys, i s'ha posat es nom de Joan Pau II.
- 19.- En el saló parroquial hi ha hagut sa primera d'una sèrie de conferències que ha de dirigir en Tomeu Bennàsser.
- 20.- Es Centre d'Esplai ha organitzat una conferència a sa biblioteca Mn. Galmès. S'ha parlat d'escola i poble.
- 29.- Primer partit oficial de basquetbol femení que s'ha jugat a s'Escola Nova, entre els equips infantils de Ca'n Tià Taleca de Lluçmajor i un equip de Sant Llorenç. Han guanyat ses nostres jugadores.

g. quina i j. rosselló**ACORDS**

El dia 6 de Novembre, a la reunió de la directiva del Club Card s'acordà:

1.- Atendre la sollicitud de Ramón Rosselló Vaquer, historiador, i concedir-li una subvenció de 20.000 Ptes, per tal d'ajudar a l'edició de la Història de Sant Llorenç, segles XIII al XIV

2.- Enviar una carta oberta als diaris i a la revista Flor de Card dirigida a Lluís Ripoll, manifestant la nostra protesta per la manca d'informació que del nostre poble té aquest senyor, segons ho ha demostrat al llibre queso bre les Illes ha regalat "La Caixa".

Sant Llorenç d'es Cardesser

AUTO - ESCUELA GILI

DIRECTOR: PEDRO GILI TOUS

C/ Gran Via, 42 - Teléfono 86 22 31

ARTÀ (Mallorca)

flor de card

Bolletí-revista del Club Card.
Sant Llorenç des Cardassar.
Edita el Club Card.
Octubre de 1.978.
Número 26.
Dipòsit legal: 765-1973.
Director: Bartomeu Domenge i Amer.

darrera plana

índex

Portada	Tenja	J. cortès
2	Editorial (La nostra lleng..)	premsa forana
3	Classes socials i llenguatge.	J. vidal a.
5	Una Història de Sant Llorenç.	G. pont
6	Separació Sant Llorenç	J. segura
8	Carta a "Luís Ripoll.	Club Card
9	Diada de revisió de L'Esplai.	P.J. llull
10	Es racó de sa padrina	J. rosselló
10	Parlem de poesia (T. Aguiló)	J. rosselló
12	Luz y taquígrafos	i. humbert
13	La vida - El crit	a. servera
14	Cooperativa	m. girart
15	II Trobada - conferència.	llull-massanet
16	Col.laboració	G. soler
17	El bluff de UCD	U.G.T.
18	El temps	f. umbert
18	Batec	rosselló-quina
18	Acords	club card

PRE-MAMA y vestides bautize, canastillas,

cunas y

colchas

RECIENTE

NACIDO.

T/. 552124

elisabet nicolau

col.labora

nota

Els articles aparescuts
en aquesta revista expres
sen únicament l'opinió
dels seus propis autors.